

WELKE ZEKERHEID HEBBEN WIJ ELKAAR TE BIEDEN?

Situering

Met dit materiaal raakt u bekend met de hedendaagse vormen van armoede en het stelsel van sociale zekerheid.

Het gaat om:

- informatie over deze thema's ,
- het ontdekken welke factoren het sociale stelsel ondermijnen,
- welke eigen normen en waarden u hierover heeft,
- welke visies hebben politieke partijen op het sociale stelsel
- wat uzelf vanuit de diaconie kunt doen

Het vraagt wel voorbereiding, omdat er veel informatie zelf gezocht moet worden. Informatie en gegevens over de stand van zaken betreffende armoede en de sociale zekerheid veranderen snel en zijn daardoor ook snel gedateerd. U zult dus zelf op zoek moeten gaan naar die informatie. De "Arme kant van Nederland/ Eva" (tel: 073-6121939, www.armekant-eva.nl) kan u helpen die gegevens te achterhalen. Ook op internet kunt u de informatie halen. Voor ervaringsverhalen zou u in uw eigen omgeving kunnen navragen bij PCI's of lokale "arme kant"-groepen.

Het materiaal is bedoeld om in groepsverband te doen, en op die manier komt het ook het meest tot zijn recht. Met elkaar weet je meer, ken je meer verhalen dan alleen.

Opzet

1. Opdracht 'Raakt armoede je?'
2. Gesprek over inrichting, uitvoering en financiering van het stelsel van sociale zekerheid
3. Opdracht "maatschappelijke ontwikkelingen"
4. Opdracht 'waarden huidige sociale zekerheidsstelsel'
5. Opdracht 'vormgeving toekomstige stelsel sociale zekerheid'
6. Opdracht 'bevorderen sociale zekerheid en tegengaan vormen van armoede'
7. Opdracht 'handelingsmogelijkheden diaconale groepen'
8. Opdracht 'open brief'

1. Opdracht 'Raakt armoede je?'

Zoekt en/ of leest u drie ervaringsverhalen van mensen, die te maken hebben gekregen met armoede en sociale zekerheid. Via de Arme Kant van Nederland of van mensen in uw omgeving zijn die zeker te achterhalen.

Daarna stelt u zichzelf de volgende vragen:

- Raken de verhalen je?
- Zijn de verhalen herkenbaar?
- Op welke wijze heb jij persoonlijk met de in de verhalen beschreven situaties te maken?
- Heb je als diaken (of als gemeentelid) ook met dergelijke situaties te maken?
- Laten de beschreven situaties zich treffend omschrijven met behulp van de term 'armoede'?

Deze verhalen spelen in de rest van deze scholing een rol.

2. Gesprek over inrichting, uitvoering en financiering van het stelsel van sociale zekerheid

We kunnen op verschillende manieren betrokken zijn bij armoede en sociale zekerheid, dat blijkt uit de eerste opdracht, maar in ieder geval is er sprake van een financiële betrokkenheid. Deze komt tot uitdrukking in de premies en belastingen, die op loon en/of uitkering worden ingehouden.

Pakt u een loonstrook erbij en vraag uzelf af wat daarop staat. Vragen die daarbij helpen zijn:

- Welke premies betalen werknemers over hun loon?
- Welke belastingen betalen werknemers over hun loon?
- Hoe wordt de premies en belasting die werknemers betalen over hun loon genoemd? (loonheffing)
- Welk principe wordt gehanteerd bij de vaststelling van de hoogte van loonheffing? (draagkracht- of solidariteitsbeginsel)
- Wordt de sociale zekerheid alleen betaald door werknemers?
- Wat houden WW, ZW, WAO, ZFW in?
- Welke verzekeringswetten zijn er allemaal? (AOW, AWBZ, ANW,..)
- Waaruit worden de volksverzekeringen betaald?
- Welke sociale voorzieningen zijn er? (Bijstandswet, Wet voorziening gehandicapten,...)
- Hoe hoog zijn de uitkeringen op het sociaal minimum?
- Welke instanties houden zich bezig met de uitvoering van de sociale zekerheid?

Bij wijze van toetsing stelt u zichzelf nog de volgende vragen:

- Voor welke uitkering komen de personen uit de ervaringsverhalen in aanmerking?
- Welke instantie keert de uitkering aan hen uit?
- Op welke wijze wordt de uitkering gefinancierd?

3. Opdracht 'maatschappelijke ontwikkelingen'

De Nederlandse overheid met het stelsel van sociale zekerheid een bepaald doel nastreeft: ze wil mensen bestaanszekerheid bieden. Het bieden van bestaanszekerheid verloopt niet alleen via uitkeringen en voorzieningen. Het stelsel van sociale zekerheid staat niet op zichzelf. Het maakt deel uit van een veel breder beleid gericht op het bieden van bestaanszekerheid. Sociale zekerheid bestaat uit meer dan het vergoeden van gedeerde inkomsten. Sociale zekerheid is allereerst *voorkomen*. Vervolgens *herstellen* en pas in laatste instantie *vergoeden* van schade bij sociale risico's. De vergoeding is slechts een noodzakelijk lapmiddel, dat de werkelijke schade niet opheft. Preventieve acties hebben dus voorrang: werkgelegenheids- en

arbeidsmarktbeleid, veiligheid op de werkplek, scholing en preventief gezondheidsbeleid. Vervolgens komen herstel acties in zicht: reïntegratie in het arbeidsproces van gedeeltelijk arbeidsongeschikten, arbeidsbemiddeling, her- en bijscholing.

Het stelsel van sociale zekerheid staat als gevolg van verschillende maatschappelijke ontwikkelingen onder hevige druk. De samenleving ziet er vandaag de dag heel anders uit dan aan het begin en het eind van de vorige eeuw. Als gevolg van verschillende ontwikkelingen beantwoordt het niet langer aan haar doel: het bieden van bestaanszekerheid. Bijvoorbeeld door de flexibilisering van de arbeidsrelaties, waardoor werknemers slechts in beperkte mate bestaanszekerheid op grond van het huidige stelsel kunnen opbouwen.

Noemt u enkele belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen, die het huidige stelsel ondermijnen en aldus de oorzaak zijn van (nieuwe vormen van) armoede. Het doet er niet toe wat u van deze ontwikkelingen vindt. Het gaat bij deze opdracht om het vaststellen van feitelijke ontwikkelingen. De opdracht wordt in twee- of drietallen uitgevoerd. Na enige tijd wisselen de drietallen de door hen geconstateerde ontwikkelingen uit. Ziet u ook overeenkomsten met de ervaringsverhalen uit de eerste opdracht?

4. Opdracht 'waarden huidige sociale zekerheidsstelsel'

Bij deze opdracht komt aan bod wat uw eigen waarden ten aanzien van verschillende aspecten van het stelsel van sociale zekerheid zijn. Wie hebben recht op sociale zekerheid? Wat zijn hun rechten? Wat hun plichten? Wat is het doel van het stelsel van sociale zekerheid? Wie moet de kosten van de sociale zekerheid betalen? Wie is verantwoordelijk voor de uitvoering van de sociale zekerheid?

Leest u de volgende reeks stellingen:

- Volledige werkgelegenheid maakt sociale zekerheid overbodig.
- Sociale zekerheid sluit eigen risico niet uit.
- Herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid is nodig om iedereen voldoende sociale zekerheid te bieden.
- Een basisinkomen voor iedereen is de beste vorm van sociale zekerheid
- Uitkeringsgerechtigden moeten in principe verplicht kunnen worden tot het aannemen van betaald werk.
- Een ambtenaar van de sociale dienst is het best in staat om te bepalen hoe hoog iemands uitkering moet zijn.
- Solidariteit is de belangrijkste waarde die de christelijke traditie ons aanreikt.
- De solidariteit van werkenden met niet-werkenden kent grenzen.

Neem stelling voor stelling in bespreking. U kunt dit doen door het kiezen van een plaats in de ruimte. De ene helft van de ruimte vertegenwoordigt het standpunt 'mee eens'; de andere helft het standpunt 'mee oneens'. Tijdens het spel kunnen de deelnemers zich door anderen laten overtuigen en in de ene of de andere richting opschuiven.

Het spel eindigt met een nagesprek, waarin u elkaar duidelijk maakt welke waarden u in verband met de sociale zekerheid graag hoog wilt houden. Dan kan ook de vraag gesteld worden naar de wijze waarop de u uw waardeoriëntatie verbindt met de christelijke traditie. En welke consequenties zouden uw standpunten hebben voor de personen uit de ervaringsverhalen van de eerste opdracht.

5. Opdracht 'vormgeving toekomstige stelsel sociale zekerheid'

Politieke partijen zijn zonder uitzondering steeds weer bezig het huidige stelsel van sociale zekerheid aan te passen. Ze hebben hun plannen bekend gemaakt via allerlei nota's. Ook in hun verkiezingsprogramma geven ze hiervan blijk. Bestudeert u de visie van één politieke partij bestudeerd en vergelijkt u dat met de programma's van andere politieke partijen. Door middel van een simulatiespel zullen de verschillende visies op hun voor- en nadelen worden beproefd.

De groep verdeelt zich in verschillende fracties (in twee- of drietallen) en bereidt u voor op uw bijdrage aan het politieke debat. Deze bijdrage bestaat uit enerzijds een speech over de hoofdlijnen van de eigen visie en anderzijds vragen aan het adres van één van de andere partijen.

De woordvoerders van de verschillende fracties (CDA, PvdA, VVD, D'66, Groen Links, christelijke partijen,...) zetten uiteen welke visie hun partij heeft op de toekomstige inrichting, uitvoering en financiering van het stelsel van sociale zekerheid. De bijdrage mag niet langer dan 3 minuten in beslag nemen. Daarna volgt er een plenair debat over de voor- en nadelen van de verschillende visies. Hieraan nemen ook de andere leden van de politieke partijen deel. Iemand wordt van te voren gekozen tot kamervoorzitter.

Het spel wordt besloten met een nagesprek. Daarbij stelt u de volgende vragen:

- Hoe vonden jullie het rollenspel verlopen?
- Viel het mee je in te leven in de visie van de partij?
- Verliep de voorbereiding goed?
- Verliep de speech goed?
- Verliep het debat goed?
- Heeft het rollenspel nog nieuwe inzichten opgeleverd?
- Houden de politieke partijen voldoende rekening met de maatschappelijke ontwikkelingen die het huidige stelsel onder druk zetten? '
- Welke visie spreekt jullie uiteindelijk het meest aan?
- Welke gevolgen hebben de verschillende visies voor de personen uit de ervaringsverhalen van de eerste bijeenkomst?

6. Opdracht 'bevorderen sociale zekerheid en tegengaan vormen van armoede'

Er zijn diverse activiteiten mogelijk in en vanuit de parochie.

Voorbeelden zijn:

- Ontmoetingsgroep voor vrouwen in de bijstand
- Financieel ondersteunen van organisaties en activiteiten van uitkeringsgerechtigden
- Sociaal-diaconaal spreekuur
- Ingezonden brief in de krant
- Contacten met de provinciale overheid en/ of gemeentefracties
- Budgetteringsadviezen
- Meegaan naar het zorgloket

Rangschikt u deze voorbeelden (eventueel met uw eigen aanvullingen) naar volgorde van belangrijkheid voor de personen uit de ervaringsverhalen van de eerste opdracht. Welke activiteit draagt het meest bij aan hun sociale zekerheid? En welke het minst?

Doet u dat eerst voor uzelf in stilte, en ga daarna met elkaar in gesprek.

U kunt zich de volgende vragen daarbij stellen:

- Is het moeilijk tot een zekere volgorde te komen?
- Welk type activiteiten zijn het meest belangwekkend?
- Welk type activiteiten het minst?
- Welke van de genoemde activiteiten vinden jullie typisch diaconale activiteiten (voor de gemeente)?

7. Opdracht 'handelingsmogelijkheden diaconale groepen'

Kijkt u vervolgens met elkaar welke middelen, scholing, menskracht enzovoort, u als diaconale groep moet hebben om zo'n activiteit ook daadwerkelijk te gaan doen.

8. Opdracht 'open brief'

We maken de balans op. Schrijft u een open brief aan één van de drie personen uit de eerste opdracht.

De brief begint met de woorden 'Je weet dat ik diaconaal actief ben in parochie X. Onlangs heb ik deelgenomen aan een lesmodule. Het onderwerp van die module zal je zeker interesseren 'Welke zekerheid hebben we elkaar te bieden?' Naar aanleiding hiervan zou ik je het volgende willen zeggen...' In de brief kunt u schrijven over wat u van haar situatie vindt, wat u daarin zou moeten veranderen en hoe, over datgene wat u wel en niet geleerd hebben, over wat u van plan bent te gaan doen, enzovoorts. Voert de opdracht in stilte uit. Daarna wisselt met elkaar de inhoud van uw brief zonder verder commentaar uit.